

Govor člana Fiskalnega sveta mag. Tomaža Peršeta na seji Skupnega odbora DZ RS (22. 4. 2026)

Javnofinančna gibanja so se v letu 2025 oddaljila od vzdržnosti javnih financ zaradi izjemno visoke rasti izdatkov. Kumulativno odstopanje od zavez iz srednjeročnega fiskalno strukturnega načrta je bilo še znotraj dovoljenega, a le zaradi izrabe manevrskega prostora, ustvarjenega v 2024.

Projekcije Fiskalnega sveta in projekcije Ministrstva za finance iz osnutka Poročila o napredku nakazujejo, da bo kumulativno odstopanje že letos preseгло dovoljeno. Ocenjujemo, da bi se nadaljnje odstopanje do konca trenutnega Načrta leta 2028 lahko celo podvojilo.

Takšna gibanja niso presenetljiva. Načrt je dogovor med vlado in Evropsko komisijo glede poti javnih financ za obdobje štirih let. Ta pot bi zagotovila vzdržnost javnega dolga oziroma nižanje razmerja javnega dolga do bruto domačega proizvoda. Fiskalni svet je že jeseni 2024 ob sprejemanju Načrta opozoril, da veljavne politike ne bodo zagotovile spoštovanja zavez. Tekom leta 2025 smo v publikacijah in na sejah Odbora za finance opozarjali, da se javne finance odmikajo od zastavljene poti. Tudi Evropska komisija je lani jeseni opozorila na resna tveganja, da zaveze ne bodo spoštovane.

Ključni razlog za odstopanja je izvajanje spremembe plačnega sistema javnega sektorja. Ta je že v prvem letu izvajanja povzročila večji dvig sredstev za zaposlene, kot je bil predviden za celotno štiriletno obdobje implementacije. Po jesenskem sprejemu proračunskih dokumentov je bila sprejeta še odločitev o uvedbi zimskega regresa.

Opozarjamo, da trenutnega stanja javnih financ ni priporočljivo sanirati s hitrimi enkratnimi in parcialnimi potezami. Potreben je zlasti resen pregled javne porabe, njene namembnosti in učinkovitosti. Potrebno je poiskati tudi morebitne rezerve pri pobiranju davkov znotraj obstoječih obveznosti. V okviru tega bo nujno iskanje rešitev, ki bodo v čim manjši meri krnile dolgoročni gospodarski potencial. K temu lahko pripomore tudi transparentna in verodostojna komunikacija vlade glede možnosti odprave nastalih neravnovesij.

Trenutno je prostor fiskalne politike za ukrepanje, tudi za naslavljanje posledic šokov, precej omejen. V takšnih razmerah se je potrebno izogniti ukrepom, ki bi stanje javnih financ dodatno slabšali. V nasprotnem primeru se bodo tveganja za vzdržnost javnih financ, ob trenutni učinkovitosti javne porabe, še povečala.

Iz pravno-formalnega vidika je neizvajanje zavez iz Načrta izraz nespoštovanja evropskih pravil, predvsem pa nespoštovanje domačega Zakona o fiskalnem pravilu. Mimo formalnega pogleda na javne finance je naše ključno spoznanje, da lahko nadaljevanje trenutnih gibanj ogrozi stabilnost gospodarskega okolja in blaginjo prebivalstva v svetu, ki ga zaznamuje negotovost in vedno bolj pogosti šoki.